SVĚTELNÉ ROKY

leden

EXCALIBUR

Začátkem ledna byl do pražských premiérových kin uveden americký film anglického režiséra Johna Boormana,natočený společností Orion,s názvem Excalibur.

Boorman zde zpracovává prastarou legendu o "Velikém mágu Merlinovi,o příchodu krále a o meči,který propůjčuje královskou moc a nazývá se Excalibur".Jedná se vlastně o nové zpracování báje o králi Artušovi a jeho rytířích.Svým námětem toto dílo patří spíše do žánru"fantasy"než sci-fi,podobně jako Mirtensenovy Světy bez hranic či antologie ruských autorů Magický krystal,abychom uvedli aspoň některé literární příklady.Z naší filmové tvorby bychom sem zařadili nejspíše Hertzovy filmy Deváté srdce či Panna a netvor,kde rovněž autor využívá pohádkového námětu,aby uplatnil vlastní fantastní představy k rozvití a obohacení základní fabule. Proto se domnívám,že i Excalibur má své místo mezi světovou vědecko-fantastickou tvorbou,tím spíše,že jeho režisér má za sebou i filmy jako je např.Zardoz.

Dějová linie filmu vychází z díla starého anglického autora 15.století Thomase Maloryho.

Na počátku,včase,kdy člověk žil v jednotě s přírodou,obdržel rytíř Uther jako nejsilnější muž země od kouzelníka Merlina tajemný meč Excalibur,nadaný nadpřirozenou silou. Zato slíbil ukončit boj s vévodou z Cornwallu,ujmout se vlády nad celou zemí a třímat Excalibur jako odznak královské moci,nikoliv smrtící zbraň.Když ale oslavují mír na vévodově hradě,Uther se zamiluje do jeho ženy Igrayne a přiměje Merlina,aby mu umožnil strávit s ní noc.Poruší příměří a

Merlin mu přiměruje podobu vévody a po dračím dechu ho přenese do Igrayniny ložnice.Slíbí za to kouzelníkovi to,co z jeho milování s Igravne vzejde.Po devíti lunách,které vyčerpán kouzlem Merlin prospal,se objeví právě k narození malého Artuše,syna Uthera a Igravne,jejíž manžel zahynul při pronásledování Uthera v tu noc,kdy byl Artuš počat.Odnese si budoucího krále s Uther,který nechce dodržet daný slib, je při hledání svého levobočka přepaden a zabit.Dříve ale zarazí Excalibur do skály,odkud jej opět vyprostí až nový král,jímž má být Artuš.

Uplyne osmnáct let a Artuš se svým nevlastním bratrem Kayem a jeho otcem,svým pěstounem,přijíždí na Cornwall jako Kayův panoš.Ten se zde má zúčastnit klání o právo vyprostit čarovný meč ze skály.Protože Kayův meč kdosi ukradl, mladý Artuš vlastně bezděky náhradou za něj vytáhne Excalibur ze skály a stává se tak povolaným králem.Je Merlinem poučen o povinostech krále a vzápětí se vyznamená při pomoci rytíři,jehož hrad obléhají okolní páni za to,že sympatizuje s novým králem.Přemůže vůdce nájezdníků silou i čestností a ten ho pasuje na rytíře a uzná za krále.Artuš se zde zamiluje do dcery napadeného šlechtice Ginevry,ale po zásahu Merlina se rozhodne před svatbou sjednotit zemi.Spolu se svými rytíři silou podrobuje zemi své vládě,všude vítězí,až narazí na osamělého rytíře,Lancelota z jezera.Po porážce z svých rytířů proti němu nastupuje sám a přes Lancelotovo varování,že je neporazitelný a nechová ke králi zášť,s ním bojuje na život a na smrt.Je téměř poražen a ve zlosti zneužije čarovnou moc svého meče.Díky jí porazí Lancelota, ale zlomí Excalibur.Vyčítá si svou vinu a jezerní víla mu vrací meč v pořádku.S Lancelotovou pomocí již snadno dobudou celou zemi a nastolí jednotnou vládu.Na paměť vítězství postaví Artuš skvostný hrad Camelot,ožení se s Ginervou a zasedne se svými rytíři okolo kuletého stolu.Lancelot se zamiluje do Ginervy a vyhýbá se jejich společnosti.Toho využije Artušova nevlastní sestra,čarodějka Morgana,a ústy jednoho z rytířů obviní Ginervu z nevěry Artušovi.Má dojít k souboji mezi tímto rytířem a Lancelotem.Ten ale zatím v lese,zmítán mezi ctí a citem,bojuje s přízraky a těžce se sám zraní.Zdá se,že k souboji již nedojde,ale namísto nepřítomného Lancelota se k ohajobě královny hlásí jeho panoš Persival.Artuš ho rychle pasuje na rytíře,ale to již přijíž-

krve a svým zraněním tak vyčerpán,že mu hrozí smrt.Merlin ho na královu žádost uzdravuje,ale podaří se mu to jen za cenu naplnění jeho lásky ke Ginevě.Artuš to ví a když mu Merlin odmítne poradit,jede za oběma milenci,aby je potrestal. Zatím Morgana láká v podzemí na Merlinovi tajemství draka. Ten se rozhodne,že jí ho odhalí,protože ví,že jí to zahubí, ale v rozhodujícím okamžiku daleko odtud vbodne Artuš Excalibur do země mezi Lancelota a Ginervu a prchá.Toto znesvěcení kouzelného meče pocítí mág Merlin tak tragicky,že se Morganě podaří ho přemoci a zaklít.Pomocí kouzelných slov stvoření na sebe vezme Ginervinu podobu a sdílí s Artušem lože.Z nepřirozeného styku se narodí syn Mordred a král je při bohoslužbách na usmíření boha za jeho zrození zasažen bleskem.Země upadá do bídy,Lancelot odkládá zbroj a mizí, Ginerva odchází do kláštera,král živoří na pokraji smrti. Rytíři se vydávají hledat svatý grál,aby zachránili Artuše a zemi.Postupně téměř všichni podléhají útrapám hledání či Morganě a Mordredovi,kteří téměř zahubí i posledního z věrných - Persivala.Ten ale všechny jejich nástrahy přežívá a konečně nalézá i grál.Král Artuš se z něho napije,uzdraví se a veden svatým heslem "Král i jeho zem jsou jedno"vyráží se zbytkem svých rytířů proti Mordredovi a jeho matce. Navštíví Ginervu,která mu předává ukrytý Excalibur a silou své lásky vyvolá k životu,i když jen snovému,i zakletého mága Merlina.Ten přichází ve snu k Morganě a přiměje ji k vyslovení kouzla stvoření,čímž čarodějka ztrácí svou věčnou mladost.Mordred ji spatří jako stařenu a zabije ji,v boji pak zahynou všichni rytíři i vrátivší se Lancelot.Přežívá jen Mordred,který má od své matky čarovné brnění,Persival a Artuš.V souboji se pak otec se synem vzájemně zabijí a Persival na přání krále vrací Excalibur do jezera,z něhož se opět vynoří,až přijde nový,vyvolený král.

Film diváky zaujal nejen neotřelým zpracováním legendy, kdy hlavní postavou není žádný z rytířů,jak tomu bylo u předešlých verzí - např. v Bressonově Lancelotovi od jezera či francouzském snímku Parsifal.Excaliburu dominuje postava mága Merlina,který provází a ochraňuje Artuše a jeho zemi i po své fyzické likvidaci.Podobně jako celý film má i Merlin poněkud netradiční ladění,které na první pohled může

působit až rušivě, Merlin se dokáže s úplným klidem [illegible] kud sentimentálním a roztržitým starcem, který nekriticky pohlíží na mnohdy bláznivé činy mladého Artuše, podřimuje při schůzkách u kulatého stolu či se nechává zesměšnit mladým panošem. To ostře kontrastuje s jeho původním postojem, kdy na počátku děje vystupuje jako všemocný čaroděj, nadřazený světu, lidem i času. Podobně kontrastní proměna, tentokrát spíše fyzická, potká i Lancelota, který se z neporazitelného rytíře ve skvostné zbroji mění ve špinavého, zarostlého poustevníka v cárech. Vůbec jsou ve filmu dobře zachycené proměny lidí uplývajícím časem a to i v pozitivním smyslu. Páže Artuš s poněkud stupidním vystupováním se stává schopným králem, otrhanec Persival hrdým rytířem.

Nákladná výprava filmu se projevila v perfektním trikovém zpracování jak kouzelných tak i bojových a násilných scén, kterými děj oplývá, zvláště v druhé polovině, kdy Persival, hledající grál, nachází mezi menhiry jednoho ze svých kolegů coby vysušenou kostru či je Morganou pověšen na strom smrti mezi ostatní poražené rytíře, kterým havrani vyklovávají oči a maso z tváří a on sám jen v poslední chvíli vyvázne z pomalého udušení. Podobně když Lancelot, bojující se svým svědomím, si rve vlastní meč z rány v boku a pak v brnění, zbroceném krví, hájí Ginevrinu čest. Naopak velmi poeticky jsou zachyceny okamžiky rodící se lásky Artuše a Ginevry, nalezení grálu Persivalem či závěrečná scéna, v níž tři [illegible] valkýry odváží mrtvého krále do Valhaly. Až příliš naturalisticky se odehrává noc Uthera a Igrayne či porod Mordreda, kdy si Morgana doslova vyrve své dítě z lůna. Trikové záběry, v nichž např. Uther zaráží s mohutným zajiskřením Excalibur do skály, Merlin je poután dračím dechem či jezerní paní vrací Artušovi obnovený meč, jsou provedením skutečně uchvacující.

Je možno konstatovat, že režisér Boorman zůstal věrný svépověsti a jeho Excalibur je film, který se spolu s Vetřelcem Ridleyho Scota patří ke špičce tohoto žánru, alespoň mezi filmy, které měl možnost řadový divák shlédnout. Jeho návštěvu lze rozhodně doporučit všem, kdo mají rádi staré legendy a kdo se s chutí v kině trochu bojí a trochu smějí.

Použitá literatura: Kino XXXIV/2,1984

(kk)

SCI-FI FILM na našich plátnech (sč)

Abecední seznam vědecko-fantastických filmů, uvedených na plátna našich kin v éře ozvučeného filmu.

Údaje o jednotlivých filmech obsahují: název, rok vzniku, země realizace filmu, režisér a popř. český název knihy, podle které byl film natočen a která u nás vyšla, někde bude připojena i nezbytná poznámka. Letopočet v závorce je přibližný.

Seznam byl sestaven ke 30. září 1983.

1. Adéla ještě nevečeřela 1977,ČSR,Oldřich Lipský
2. Akce Bororo /1972/,ČSSR, Otakar Fuka
3. Akvanauti /1980/,SSSR, A.Vozněsenskij
4. Alphaville 1965,Francie,Jean-Luc Goddard
5. Anděl zkázy 1962, Španělsko, Louis Buñuel
6. Ať žijí duchové! 1977, ČSSR, Oldřich Lipský
7. Automatik /1978/, ČSSR, V.Jiránek
8. Barbarella 1967, Francie, Roger Vadim
9. Baron Prášil 1961, ČSR, Karel Zeman, podle knihy Gottfrieda Augusta Bürgera
10. Bílá nemoc 1937, ČSR, Hugo Haas, podle K.Čapka
11. Blbec z xeenemunde 1962, ČSR, Jaroslav Balík, podle stejnojmenné povídky J. Nesvadby
12. Blízká setkání třetího druhu /1978/, USA, Steven Spielberg
13. Cesta do pravěku 1955, ČSR, Karel Zeman
14. Cesta vesmírem 1974, SSSR, R.Viktorov, 2.díl, 1. díl viz 54
15. Což takhle dát si špenát ? 1977, ČSR, Václav Vorlíček
16. Četník a mimozemšťané 1978, Francie, Jean Girault
17. Člověk obojživelník /?/,SSSR, ?, stejnojmenná kniha A. Běljajeva
18. 451° Fahrenheita 1966, GB, Francois Truffaut, stejnojm. kniha Ray Bradburyho
19. Den delfína 1973, USA, Mike Nichols, kniha Roberta Merleho
20. Divoká planeta 1969-73, ČSSR-Francie, René Laloux
21. Dotek medúzy 1978, GB, Jack Gold
22. 2001 - Vesmírná odyssea 1966-68, USA, Stanley Kubrick, kniha Artura Clarka
23. Dr. Jekyll a Mr. Hyde 1941, USA, Victor Fleming, kniha Roberta L. Stevensona
24. 20 000 mil pod mořem ?, GB, ? kniha J. Verna
25. Fantastická cesta 1965, USA, Richard Fleischer, dle knihy I. Asimova /Nevyšlo čs./
26. Fantom opery 1943, USA, Arthur Lubin
27. Fantomas 1964, Francie, André Hunebelle
28. Fantomas kontra Scotland Yard 1967, dtto
29. Fantomas se zlobí 1965, dtto, podle knihy Pierra Souvestra a Marcela Allaina Fantomas, i 27,28

30. Fifi Pírko 1965, Francie, Albert Lemorisse
31. Frankenstein 1931, USA, James Whale, dle stejnojmenné knihy Marry Shelleyové
32. Frankensteinova nevěsta 1935, USA, James Whale
33. Gamera kontra Gaos ?, Japonsko, Norijaki Juasa
34. Gappa dtto
35. Hop! - A je tu lidoop! 1977, ČSSR, Milen Muchna
36. Hoši z Brazílie 1978, USA, Franklin J.Sheffner, podle knihy Iry Levina
37. Hotel u mrtvého horolezce ?,SSSR,?, podle knihy bratří Strugackých
38. Charly 1968, USA, Ralph Nelson, podle povídky Daniela Keyese Růže pro Algernon
39. Ikarie XB-1 1963, ČSR, Jindřich Polák
40. Jak utopit doktora Mráčka 1976, ČSSR, Václav Vorlíček
41. Kam zmizel kurýr 1981, ČSSR, Otakar Fuka, střihový f.
42. Kandidáti života a smrti /1980/, NSR, Reiner Erler
43. Kapitán Nemo ?,Francie,?, sestříhaný pův. televizní seriál, dle knihy J.Verna
44. Kdo chce zabít Jessii ? 1966, ČSR, Václav Vorlíček
45. King-Kong 1933, USA, M.C.Cooper + B. Schoedsack
46. Klaun Ferdinand a raketa 1962, ČSR, Jindřich Polák
47. Klub sebevrahů 1936, USA, Walter Ruben, podle knihy Roberta L. Stevensona
48. Konec srpna v hotelu Ozon 1966, ČSR, Jan Schmidt
49. Kozoroh 1 ?, USA, James Hyams
50. Krabi 1976,ČSSR, Václav Mergl, podle povídky Anatolije Dněprova Krabi na ostrově
51. Krakatit 1947, ČSR, Otakar Vávra, podle K.Čapka
52. Kybernetická babička 1962, ČSR, Jiří Trnka
53. Monstrum z galaxie Arkana 1981, ČSSR- Jugoslávie, Dušan Vukotič
54. Moskva - Cassiopeia 1974, SSSR, R.Viktorov, 1.díl 2.díl viz 14
55. Moucha 1958, USA, Kurt Neumann, podle novely George Langelana
56. Mlčení doktora Evense /1973/, SSSR, Sergej Bonderčuk
57. Mlčící hvězda 1960, NDR, Kurt Meetzig, podle knihy Stanislava Lema Astronauti.
58. Muž na Měsíci 1960, GB, Basil Dearden
59. Muž s transplantovaným mozkem 1972, Francie, Jacques Doniol - Valcroze
60. Muž z 1. století 1961,ČSR, Oldřich Lipský
61. Na břehu 1959, USA, Stanley Kramer
62. Na kometě 1970, ČSSR, Karel Zeman, podle J. Verna
63. Nad ostrovy nevyjde Slunce /1975/, Japonsko, ?
64. Nebe nad hlavou 1965, Francie, Yves Ciampi
65. Něco je ve vzduchu 1980, ČSSR, Ludvík Ráža
66. Od zítřka nečeruju 1977-8, ČSSR, Jindřich Polák
67. Obraz Doriana Graye, 1945, USA, Albert Lewin, podle knihy Oscara Wilda
68. Odysseus a hvězdy /1975/, ČSSR, Ludvík Ráža, podle knihy Oty Hofmana

69. Okna dokořán 1969, MLR, Tamás Fejér
70. Ostrov doktora Moreaua ?, USA, Don Taylor, podle stejnojmenné knihy H.G.Wellse
71. Pane, vy jste vdova ! 1970, ČSSR, Václav Vorlíček
72. Pevnost /1979/, MLR, M.Szinetár, podle knihy Guily Hernádiho
73. Planeta opic 1967, USA, Franklin J.Schaffner, podle knihy Pierra Boulého
74. Prsten královny Anny ?, PLR, ?
75. Poplach v oblacích 1977-8, ČSSR, Jindřich Polák
76. Pokušitelka 1957, Japonsko, Eisuke Takizawa
77. Poselství bohů 1975, NSR, Harald Reinl
78. Probuzená zkáza 1954, Japonsko, Inoširo Honda
79. Proklatci 1961, GB, Joseph Losey
80. Přízraky noci 1946, GB, Basil Dearden, Alberto Cavalcanti, Robert Hamer, Charles Crichton.
81. Překročit práh 1981, Kanada, Richard Pierce
82. Přistání na Venuši /60-tá léta/, USA, ? ,dva díly
83. Rampa 1966, Francie, Chris Marker, film sestavený z fotografií
84. Roztržitý profesor 1961, USA, Robert Stevenson
85. Říše zkázy 1977, Jugoslávie, Krsto Papić
86. Sennikovova země ?,SSSR, ?, podle knihy V.Obručeva
87. Slečna Golem 1973, ČSSR, Jaroslav Balík
88. Smrt v přímém přenosu 1980, Francie, Bertrand Tavernier
89. Solaris 1971, SSSR, Andrej Tarkovskij, podle knihy bratří Strugeckých Piknik u cesty
90. Srdečný pozdrav ze Zeměkoule 1982, ČSSR, O.Lipský
91. Stalker 1971, SSSR, Andrej Tarkovskij, podle knihy Stanislava Lema Solaris
92. Stalo se zítra 1944, USA, René Clair
93. Svět budoucnosti 1976, USA, Robert T.Heffron
94. Svět západu 1973, USA, Michael Crichton
95. Tajemný hrad v Karpatech 1981,ČSSR, Oldřich Lipský, podle knihy Julese Verna
96. Tajemství Ocelového města 1978, ČSSR, Ludvík Ráža. podle knihy Julese Verna
97. Talíře nad Velkým Malíkovem 1977, ČSSR, Jaromír Jireš
98. Tarzanova smrt 1962, ČSR, Jaroslav Balík, podle povídky Josefa Nesvadby
99. Temné slunce 1980, ČSSR, Otakar Vávra, podle knihy Karla Čapka Krakatit, nové pojetí, aktualizováno,
100. To jsme my 1978, Norsko, Laila Nikkelsenová, podle knihy Knuta Faldbaakena Bídné roky
101. Transport smrti ?,MLR, András Szurdi
102. Ultimatum 1976, USA, Robert Aldrich
103. Upír z Ferratu /1981/, ČSSR, Juraj Herz, podle povídky Josefa Nesvadby
104. Útok z vesmíru ?, Japonsko,?.
105. V prachu hvězd /1977/, NDR, Gotfried Kolditz
106. Velká kosmická cesta ?,SSSR, V.Selivanov
107. Velký autobus ?, USA, James Frawley
108. Vetřelec 1979, GB, Ridley Scott

109. Vynalez zkázy 1958, ČSSR, Karel Zeman, podle knihy Julese Verna
110. Vzpomínky na budoucnost 1970, NSR, Harald Reinl podle knihy E.von Denikena
111. X - nestvůra z vesmíru ?, Japonsko,?
112. Zabil jsem Einsteina, pánové 1969, ČSSR, O.Lipský
113. Zahada souhvězdí Orionu 1980, SSSR, V.Levin
114. Zajetí vesmírem 1969, USA, John Sturges
115. Zakázaná planeta 1956, USA, Fred McLeod Wilcox
116. Zardoz 1973, USA, John Boorman
117. Závěť doktora Mabuse 1933, Německo, Frátz Lang
118. Zítra vstanu a opařím se čajem 1977, ČSSR, Jindřich Polák
119. Zkouška pilote Pirxe ?,PLR, Marek Piestrzek, podle povídky Stanislava Lema Přelíčení
120. Zlatá slepice 1980, ČSSR, Ladislav Rychman
121. Znak Neptuna 1973, Kanada, Daniel Petrie
122. Ztracená tvář 1965, ČSR, Pavel Hobl, podle povídky Josefa Nesvadby
123. Žár tisíců sluncí 1970, Francie, Pierre Kast

Kde není uveden název knihy, je automaticky myšlena stejnojmenná předloha. Do seznamu nebyly zahrnuty filmy a pořady, které byly uvedeny v Československé televizi, jako např. seriály Arabela, Návštěvníci, Létající Čestmír /bude uveden v letošním roce/, Spadla z oblakov, Stalo sa pozajtra, inscenace Přítel, pořad španělské televize Úsměv Mony Lisy, seriál Tajuplný ostrov, divadelní a televizní inscenace na motivy knihy bratří Strugackých Piknik u cesty a řada dalších, a to z důvodů nedosažitelnosti dostatku informací.

V tomto směru je pole působnosti přispěvatelům SR otevřeno. Redakce rovněž uvítá připomínky a doplňky k uvedenému seznamu filmů. Zároveň prosíme čtenáře o omluvení chyby, kníž došlo přehozením názvů knih u filmů č. 89 a 91. Prosíme proto, abystesi tuto chybu opravili.

TŘETÍ ŽIVOT (sč)

Počáteční záběry jugoslávského TV filmu nám ukázaly automobilovou nehodu mladé hezké ženy. Následoval boj lékařů o její život, ze kterého divák usoudil, že dívka je zraněna na hlavě, Podle chování to vypadalo, že ztratila paměť. Ošetřující lékaři ji nazývali Jasmína, ale ona

tvrdila, že není Jasmína, ovšem na své pravé jméno si nevzpomínala.

Dívka se postupně zotavovala. Když jí sundali obvazy z hlavy, přinesla jí sestra zrcadlo. Sotva se ale dívka uviděla, začala tvrdit: "To nejsem já!". Požádala o papír a tužku a namalovala tvář jiné dívky s tmavými dlouhými vlasy.

Konečně povolili lékaři vstup rodičům. Dívku nabádali, aby rodiče neznepokojovala, aby jim nedávala najevo, že je nepoznává. Ale dívka neposlechla. Chovala se k rodičům uctivě, ale řekla, že není Jasmína, že se jmenuje Helena.

V závěrečné fázi rekonvalescence si podivného chování dívky všiml mladý doktor. Upozornil svého přítele novináře na celý případ a všechny okolnosti nemoci dívky.

Po úplném uzdravení si rodiče svou dceru vzali domů. Dívka však v domě nic nepoznává. Černého psa se bojí, zkouší si všechny šaty, jako by byly nové a podobně. A neustále maluje jeden a ten samý portrét. O dívce na portrétu tvrdí, že je to ona a že se tedy jmenuje Helena. Rodiče se svěřili ošetřujícímu lékaři a ten poslal dívku na odborná vyšetření, která jí měla podle jeho slov vrátit paměť. Elektroléčba ale nepomohla, poslali ji tedy k jakési psycholožce. Ta byla velice svérázná a řekla dívce Jasmíně-Heleně, aby bylo taková, jakou se cítí. To bylo pro pacientku povzbuzením.

Na jedné z pozdějších procházek v parku potkala dívku, které vnucovala fakt, že je její bývalá spolužačka Helena. Ta jí ale odvětila, že měla jen jednu spolužačku Helenu, ta že se jmenovala - řekla příjmení, pozn. aut. -, ale že zahynula před časem při autonehodě.

Mezitím novinář patrá na klinice. Od otrávené doktorky, spolupracovnice ošetřujícího lékaře Jasmíny, se dozví, že celý kolektiv dosáhl významného úspěchu: povedla se výměna mozků dvou psů. Začalo tak novináři svítat. /ale divákovi moc ne - poz. aut./. Novinář si nechal od sekretářky zjistit, že na kliniku onoho osudného dne přivezli dvě dívky po autohavárii. Měl jejich jména a adresy. Nastrojil tedy setkání s Jasmínou-Helenou a zeptal se jí, jak se dostane do ulice, ve které bydlela Helena. Dívka si vzpomněla, že v téhle ulici bydlela, ovšek ve městě, kde bydlela teď, žádná taková nebyla.

Rodiče se rozhodli, že dívka potřebuje změnit prostředí. Vezli ji vlekem na chalupu k moři. Na jedné zastávce si dívka přečetla její název a rozrušena vystoupila. Nejdříve šla na hřbitov, a tam našla hrob, na jehož náhrobku si přečetla, že Helena je opravdu mrtvá. Pak téměř najisto našla onu ulici a zazvonila u bytu, ve kterém bydlela dříve Helena a teď jen její matka. Když ta jí otevřela, vrhla se jí dívka kolem krku, řekla jí "maminko", ale ta jí nepoznala. Jen ukázala na fotografii na stěně, na níž byla tvář dívky, kterou Jasmína-Helena kreslila v nemocnici.

V závěru filmu se dívka sbližuje s oním mladým doktorem, který tenkrát navedl svého přítele novináře. S jeho pomocí pak všichni tři konzultací svých stanovisek s ošetřujícím lékařem odhalí divákovi celou pravdu.

V onen osudný večer se odehrály dvě autonehody. Při jedné utrpěla Jasmína krvácení do mozku, ale její tělo zůstalo neporušeno. Naopak při druhé autohavárii utrpěla Helena vážná poranění nohou a páteře, ale hlava, a tudíž i mozek, zůstaly neporušené. Lékařský tým chtěl zachránit alespoň jeden lidský život a tak využil svých zkušeností se zvířaty a provedl transplantaci mozků. Ovšem divák si mohl danou skutečnost vysvětlit jako využití autohavárie k pokusu transplantace na lidech.

V úplném závěru filmu seznamuje novinář prostřednictvím televize širokou veřejnost s prvním člověkem na světě, který žije s transplantovaným mozkem. Tak dává slovo samotné dívce. Ta svým proslovem začíná nový život:

"Neboj život ani jako Helena, ani jako Jasmína. Žiji třetí život, jako Helmína."

Film byl natočen podle stejnojmenné novely Vida Pečjeka. /pozn. red./

KMEN ANDROMEDA (St)

Film USA z padesátých let /režiséra se nepodařilo zjistit, stejně tak další "teoretické" podrobnosti/ podle knihy Michaela Crichtona Kmen Andromeda. Zatím žádný jiný film, natočený podle knižní předlohy se nedrží tak přesně svého literárního vzoru, jako tento film. Neznamená to však, že by mu to nějak ubíralo na kvalitě. Naopak. Film je nesmírně napínavý od samotného začátku až do posledních okamžiků. Hluchá místa se v něm vůbec nevyskytují. Zvláště dramaticky je zpracováno hledání družice Scoop v Piedmontu, kdy nemnutý divák sotva seděl v kině na sedačce. Dalšími velmi napínavými momenty byly chvíle boje o život, kdy jeden člen výzkumného týmu pronikal šachtou k vypínačům autodestrukčního systému a celou dobu po něm pálily lasery /jediný rozdíl oproti knize, kde se vyskytovaly ampule s uspávacím prostředkem/, které šéf laboratoře jen stěží stačil tak, aby zásahy nebyly smrtelné. Působivě vyzněla i "strohá" dokumentárnost filmu, která činila celou situaci velice realistickou.

Protože se Starknestu nepodařilo zajistit účast na středečním promítání, na kterém seznamují pracovníci FÚFA s historickým kontextem filmu, nemohli jsme ho bohužel ani v SR otisknout. Prosíme proto za omluvení.

DÄNIKEN NA PLÁTNĚ (sč)

V rámci cyklu vědecko-fantastických filmů uvedlo kino Ponrepo dva západoněmecké filmy natočené podle knih dnes již proslulého hoteliéra Ericha von Däniken. Film Vzpomínky na budoucnost byl natočen podle Dänikenovy stejnojmenné knihy, druhý film, Poselství bohů byl natočen podle knih Můj život v obrazech, Návrat ke hvězdám a Setba z hvězd. Oba filmy režíroval Dr. Harald Reinl.

Režisérský rukopis byl na obou filmech na první pohled patrný. Obě díla vynikají způsobem podání všech faktů i řazením jednotlivých scén. Jemný Reinlův duch je našim divákům znám i z filmů zcela jiného žánru, z Mayovek. Reinl sám začínal u horrorů, potom přešel na dílo Karla Maye, z něhož v nás zanechal nezapomenutelný dojem jeho oduševnělý a citlivě podaný Hrdina z filmů Vinnetou, Vinnetou rudý gentleman, Poklad na stříbrném jezeře a Poslední výstřel /film Old Shatterhand režíroval Hugo Fbrenezepozn. red./. Stejně citlivý přístup ke zcela odlišnému tématu zvolil i ve filmovém zpracování Dänikenových myšlenek. Místy ponechal přílišnou vtíravost myšlenek a výběr některých, jen domněnky potvrzujících záběrů, není způsoben přístupem režiséra, ale je dán už samotným autorem předlohy.

Däniken nepohrdá ve vědeckých kruzích přílišné popularity. Je mu vytýkáno skoro všechno, od zpronevěry desetitisíců marek až po uveřejňování přísně tajných dokumentů z vojenských archivů. Však také Däniken strávil nejednu chvíli v západoněmeckých věznicích, než přesídlil do Švýcarska.

Hlavní Dänikenovou chybou však je, podle seriózních vědců, jeho přístup k faktům. Obviňují jej z toho, že si vybírá a zdůrazňuje pouze ty fakta, která jeho myšlenky a názory podporují a všechny ostatní, zpochybňující, nebo dokonce názor vyvracející skutečnosti pomíjí. Däniken píše své knihy s názorem: "Já vyslovím domněnku, a vy, vědci se ji snažte vyvrátit." Ovšem je pravda, že Däniken nevyslovuje "jenom" domněnky, on nás ve svém díle staví téměř před hotovou věc. Mimozemšťané tu byli, a basta.

Ve filmu hovoří i skuteční vědci, jako profesor Zajcev z Moskvy, spisovatel Kazancev, četní američtí odborníci na astrofyziku a exobiologii, včetně profesora Josefa F. Blumricha, který se pokoušel vyvracet Dänikena tak dlouho, až se přesvědčil o tom, že má vlastně pravdu. Blumrich studoval například bibli tak dlouho, chtěje v ní najít důkazy proti Dänikenovi, až výsledkem jeho práce bylo přesně podle bible postavené kolo, které "jelo do všech stran", na které obdržel US patent.

Jiní vědci však Dänikena pomlouvají z čisté závisti a nejhorší je taková "sorta" vědců, kterým nestojí

ani za slovo. Ne, že by nám bylo autora Vzpomínek na budoucnost líto, ale vzhledem k tomu, že si skutečně všechno nevymyslel, je obracení se zady k některým faktům od rádobyodborníků přístup spíše pavědecký, než vědecký.

Oba filmy byly provedeny po technické stránce perfektně. Jako filmy, brané pouze cestopisně, byly vynikající. Ale navíc přinesly spoustu myšlenek k zamyšlení. A hlavně při samotném promítání a sugestivním nadnášení toho, "jak to být mohlo", se člověk, milující trochu tajemství a ochotný myslet "trochu dál" cítil prostě báječně.

Menší drobností, která by se dala vytknout bylo, že po úspěchu Vzpomínek byl natočen druhý film, ale za značně nižší náklady a ušetření se projevilo tím, že skoro čtvrtina nového filmu byla vlastně sestřihem prvního dílu. Ale podstatné to nebylo.

"Vědecký" přístup k Däniken ovi se projevil i na obou besedách, kdy přítomní odborníci téměř na všechny otázky diváků, týkající se té či oné záhady ve filmu odpovídali stereotypně, že o tomto problému /zrovna o tomto!/ se bohužel nikde nedočetli a protože nefilmovat se dá cokolic, nelze věřit ničemu.

A tak, protože kategoricky rozhodnout v Däniken ově prospěch či neprospěch,*) zakončíme naše úvahy nad filmy, kterým věří, kdo jim věřit chce, ten, kdo má rád záhady a je schopen a hlavně ochoten se trochu povznést nad tu ~~xxxxxxx~~ modrou kuličku, nad Zemi, Däniken ovými slovy, kterými uzavírá svou knihu Setba z hvězd.

"Jsou všechny vynálezy a objevy, všechna technika a um důsledkem gigantických tvůrčích sil člověka, druhu Homo Sapiens, jeho vrcholnými výtvory, nebo jsou to všechno jen nepatrné mezníčky na počátku naší dlouhé cesty ZPĚT KE HVĚZDÁM ?

*) nelze

20. - 50. léta ve sci-fi

O. Neff

Pokračování z listopadového čísla.

Třicet let ve vývoji SF je obrovský úsek. Je to něco jako vývoj Evropy od neandrtálců po renesanci. Vzhledem k tomuto objemu se musím omezit jen na nejpodstatnější věci, které samozřejmě v knize Všechno je jinek budou řádně rozvedeny.

Jak jsem již dříve řekl, prvním časopisem v USA, který se zabýval výhradně sci-fi, byl Gernsbackův časopis Amazing Stories. Jeho přínos tkví také v tom, že vydavatel založil v listu rubriku "Hovoříme se čtenáři", v níž otiskoval došlou korespondenci i adresy dopisovatelů a umožnil tak styk jednotlivých fanoušků mezi sebou a tak vlastně podstatnou měrou přispěl ke vzniku tzv. fandomu. A když postupně vznikl fandom, začaly vznikat i fanziny /časopisy vydávané amatérsky uvnitř fandomu, které neměly komerčního vydavatele/.

Postupem doby, vzhledem ke své částečné obchodnické neschopnosti, přišel Gernsback o vedení Amazing Stories a tím vlastně vypadl ze hry. A i když později vydával ještě celou řadu časopisů, svého prvního úspěchu s Amazing Stories už nedosáhl a skončil u jakéhosi podřadného plátku, zabývajícího se sexuálními otázkami.

Brzy po Amazing Stories začal vycházet druhý podobný časopis, nazvaný Astounding Stories /Udivující příběhy/. Zpočátku to byla vyslovená kopie Gernsbackova časopisu, s obdobným grafickým řešením. Ale na rozdíl od Amazing Stories stál za Astounding Stories kapitálově silný tiskový koncern, což mělo pochopitelně vliv na prosperitu časopisu. Vydavatel si mohl lépe dovolit platit spisovatele, což v amerických podmínkách znamenalo spisovatele dražší a tím i kvalitnější. Astounding Stories tak vytvořily vážnou konkurenci Gernsbackovi, až posléze Amazing Stories zcela zanikly. Ve 30. - 50. letech tak byly Astounding Stories nejvýznamnějším SF magazínem v USA a jako jeden z mála prvních magazínů existuje dodnes ve světovém formátu A5 /!/ a s novým názvem Analog.

Astounding Stories otiskoval hlavně práce dobrodružné, s barvotiskovým dějem. Prvek vědeckosti byl povrchní, i když se samozřejmě bez toho neobešel. V příbězích vystupovali gigantičtí pavouci, spousty ničivých paprsků, antigravitační přístroje, a mnoho jiných rekvizit SF a horrorů. Zvláště oblíbený v té době byl gigantický hmyz /Wells-

Pokrm bohů. Etické nebo dokonce sociální problémy se v příbězích neřešily vůbec, neprojevovaly se žádné reakce na situaci ve společnosti ani ve světě. Snahou a účelem magazínu bylo pobavit čtenáře, umožnit mu se odreagovat a "odfrknout" si. Někteří autoři z Astounding Stories píší dodnes, i když se nestali světovou špičkou.

Jedním z nich je i Stanley G. Weinbaum, jehož Odysseia z Marsu vyšla ve sbírce Těžká planeta. Weinbaum si jako první položil seriózně pojatou otázku, jak by asi mohli vypadat mimozemšťané. Nepostupoval tak, jako dosud všichni předchozí autoři, kteří si nevymýšleli a nevěsili na mimozemšťany spoustu příšerných atributů, jako například všelijaká chapadla, sliz a podobně. Weinbaum tento pohádkově strašidelný způsob zevrhl. Zamýšlel se nad možností existence života na bázi křemíku. Dnes už to nikoho divné nepřipadá, tehdy to však byla průkopnická záležitost.

V Astounding Stories se také poprvé objevil jev a název "Space opera". Tak jako kovbojkám se říká "Koňská opera" /klasický případ Limonádový Joe/, tak i Space opera je charakteristická divoce dobrodružným dějem. Nutně se odehrává v kosmu, je zachován kovbojkový princip divokých honiček, černobílých charakterů, jen místo koně účinkuje raketa a místo coltů paprskomety. Vynikajícím autorem Space oper, dnes už považovaný za klasika žánru, je Smith.

E.E.Doc. Smith napsal obrovskou spoustu románů o "kosmickém skřivánkovi" /Space Skylark/. Je to kosmická loď jednoho vynálezce, jemuž asistent loď ukradne a v neuvěřitelném množství svazků se oba pronásledují. Druhá série Smithových románů pojednává o kosmické patrole. /pojem kosmických žandárů, patroly, však vymyslel patrně již dříve Jack Williamson/. Kosmickou patrolu dovedl k dokonalosti. Patrolmani jsou vybaveni jakousi "čočkou" na zápěstí, která funguje jako komunikátor, analyzátor, anihilátor a kdoví jaký ještě všelijaký -tor a propůjčuje nadpřirozené vlastnosti. Je to vlastně takový návrat Suprmana. Dobře se to čte a tak Smithova díla vycházejí dodnes,

S rozvojem SF magazínů se začíná také hovořit o specielním odvětví výtvarného umění. Začíná se vyvíjet při tvorbě pestrých obálek Paplmagazínů. Používá se hodně červené barvy, zvlástě na nebe a jiné neobvyklé barvy. Mezi nejlepší tvůrce obálek magazínů patřil Frank Paul.

Na přelomu 2o. a 3O. let se počíná SF vydělovat jako samostatný žánr. SF se začíná vydělovat z mainstreamu, z hlavního proudu literatury a stojí mimo. /Už v knize Něco je jinak jsem se pokoušel o český ekvivelent mainstreamu. Použil jsem proto pojem ze "obecné literatury", protože do mainstreamu patří i detektivky a třeba i porno, takže pojem "krásna literatura" je nepoužitelný. - pozn. O.N./

Tohle není jen hádání o slovíčka, o to, jestli něco někam patří nebo ne, protože SF se programově /!/ odchýlila od hlavního proudu, od obecné literatury, vznikl jakýsi ostrůvek, skupinka lidí, která SF psala, četla a povídala si o ní. Začaly vznikat fandomové kluby. Začíná se v té době v USA hovořit o "ghetu". Členové scifistické obce o sobě sami prohlašují, že žijí a pracují v ghetu. Jinou otazkou ovšem je, jestli to bylo dobře nebo ne. Tedy od jednoho extrému, "ať nám do toho nikdo nemluví" až po druhý extrém "seznamme s tím všechny". Důsledkem toho ovšem bylo, že literární kritika si v USA přestala SF všímat, pro americkou kritikuproblém ani otázky kolem SF prostě neexistovaly.

V Evropě k podobnému jevu nikdy nedošlo a dodnes zde neexistuje obdobné uzavřené společenství, obdobné a srovnatelné se Spojenými státy 3O. let. Také se zde objevilo samozřejmě velké množství komerčních autorů, hl. v Německu a Švédsku, ale nikdy se nesoustředilo tolik lidí, jako kolem nakladatelských korporací USA. Ale všimněme si nyní trochu i těch neamerických spisovatelů SF.

Jedním z nejvýznamnějších britských autorů je bezesporu A. Huxley. Jeho nejznámější dílo, Konec civilizace, se

vyznačuje vysokou literární úrovní. Huxley došel ve svém díle mnohem dále, než například H.G.Wells ve svém stroji času. Huxley rozdělil lidstvo ve své vizi budoucnosti na čtyři vrstvy, alfa - delta. Jeho lidé jsou uměle pěstováni ve zkumavkách, ti nejchytřejší, skupina alfa, řídí společnost, jim je v průběhu vývoje plodu věnována maximální pozornost, beta a gamma skupiny jsou úmyslně nedostatečně vyživovány při vývoji a jsou z nich "vyrobeny bytosti" částečně méněcenné, a nakonec sorta delta je množena pouhým klonováním. Psychika všech lidí je uměle ovlivňována tak, aby ti méněcennější si sice byli vědomi své podřadnější úlohy, ale aby také byli za ni vděčni a utěšovali se například tím, že alespoň nemají takou zodpovědnost a tolik starostí, jako kasty nadřazené. Huxleyova vize budoucnosti je založena na principu Fordova industrializmu, nemluví se o bohu, ale přímo o Fordovi, což je dotaženo tak daleko, že se používá uctivé oslovení "vaše Fordstvo". Konec civilizace je typickým představitelem literárního proudu distopií. Je to proud v SF, jehož autoři mají zcela opačné názory na vývoj světa a lidské společnosti, než optimisté. Distopie je pesimistický pohled na budoucnost na rozdíl od optimistické utopie. Zvláště v moderní SF se vyskytuje distopií velké množství, ale o tom až někdy jindy.

Dalším britským spisovatelem je Olaf Stapledon. Ve své knize Poslední a první lidé popisuje budoucí vývoj člověka. Dost si troufá, protože jeho předpověď směřuje do budoucnosti, vzdálené 25 miliónů let. Popisuje všechny změny, kterými člověk za tu dobu projde, jak nakonec Země vychladne a velkolepé lidstvo jako celek zahyne, zůstane jen několik málo jedinců, kteří se přesunou na Venuši. Zůstanou různé trosky lidských bytostí, které už ani nejsou inteligentní, velikostí se podobají králíkům a jen tu a tam se u nich projevují jakési "genetické" záblesky vzpomínek na velkolepou minulost kdysi veliké rasy.

Mezi nejznámější spisovatele té doby patří i německý autor W.O. Gail se svou knihou Raketou na Měsíc. Jeho literární práce jsou poznamenány tím, že Gail byl blízkým pří-

telem Oberta, průkopníka raketových letů a jakéhosi praktického následovníka teoretických prací Ciolkovského, Gail se proto ve svém díle nevyhýbá popisům strojů, naopak, snaží se podat co nejpřesnější technický popis rakety a podobně. Jeho dílo bylo přeloženo do angličtiny a vyšlo i v několika vydáních v paperbackových magazínech. To bylo inspirací pro americké spisovatele, kteří se zatím technickou problematikou příliš nezabývali a spokojovali se s tím, že to prostě nějak létá. Na základě Gailových prací se tak i v USA začal projevovat techničtější přístup a s tím související i vzrůstající úroveň literárních výplodů.

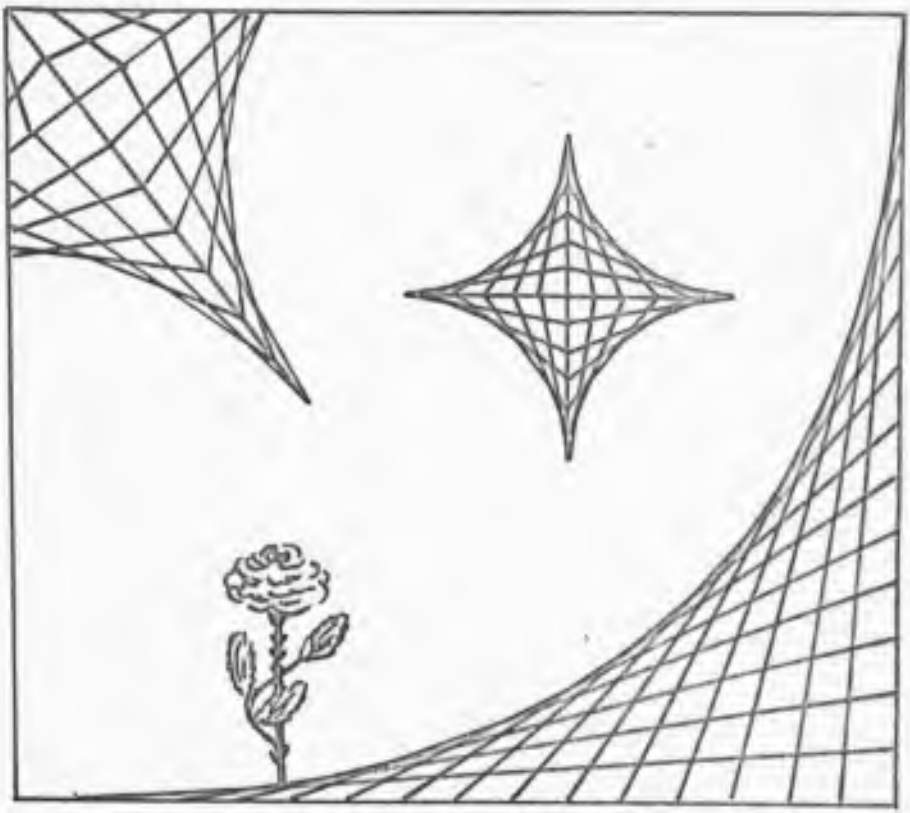
DOKONČENÍ PŘÍŠTĚ

SVĚTELNÉ ROKY V ZAHRANIČÍ

Ve dnech 27. až 30. října 1983 se v Dzierżoniowie nedaleko od Wrocławi uskutečnily Dny Fantastiky pod patronací největšího polského klubu SF - Polskie Stowarzyszenie Miłośników Fantastyki. Program se skládal ze dvou částí, a to sice z II. valného sjezdu delegátů PSMF a Polconu '83. Na setkání byli přítomni i významní polští spisovatelé, jako Zajdel, Borun a Parowski. Jako delegát z Československa se Polconu účastnil i "tiskový mluvčí" SF klubu Spectra, Jaroslav Olša. Aby mohl na setkání seznámit polské kolegy s pracemi milovníků SF u nás doma, požádal redakci SR o zapůjčení jednoho reprezentativního čísla časopisu. Bohužel v té době byl časopis ještě psán "kopírákovým" způsobem, přesto vzbudil mezi polskými kolegy velký ohlas. Jistě, bylo zřejmé, že v Polsku vychází spousta lepších fanzinů, vydávají je však kluby, na rozdíl od Světelných roků. A tak SR již v prvním roce vycházení pronikly za hranice a staly se exponátem na Polconu a jednou se možná dostanou i dále.

-ST-

PRAVDĚPODOBNĚ NEJPŘEKVAPIVĚJŠÍM RYSEM KULTURY DVACÁTÉHO STOLETÍ JE FAKT, ŽE JSME VYVINULI TAK DOKONALE VYPRACOVANÉ POSTUPY V KONÁNÍ VĚCÍ, ANIŽ JSME SOUČASNĚ NAŠLI JAKOUKOLIV METODU HLUBŠÍHO ZDŮVODNĚNÍ TOHO, CO KONÁME.

SVĚTELNÉ ROKY - Kurýr hvězdných poselství. Časopis pro fantastiku, Sci-fi a záhady. Vydává Scifia of C.A.F. & company KSPVTU v nakladatelství Bellatrix. Příspěvky posílejte na adresu nakladatelství. Nevyžádané rukopisy se nevracejí. Objednávky vyřizuje nakladatelství Bellatrix. Náklad : výtisků. Číslo bylo dáno do tisku 18. února 1984. Vyšlo v lednu 1984. Veškerá autorská práva vyhrazena. Pořizování kopií přísně zakázáno. Přetisk povolen pouze se souhlasem redakce, autorů a s přesným udáním pramene.

© STAROVĚST 1984

VZHŮRU DO NOVÉHO ROČNÍKU SVĚTELNÝCH ROKŮ
HLAVNĚ ALE NE BEZE MNE JÁ U TOHO TAKÉ NUTNĚ MUSÍM BÝT, PROTOŽE ZE VŠEHO NEJRADĚJI ČTU SVĚTELNÉ ROKY KURÝRA HVĚZDNÝCH POSELSTVÍ KTERÉ